

RIKTIG RESTAURERING DRØBAK

MAIHAUGEN

Norsk handverksutvikling-NHU

WS I, Åpning, stilhistorie, utvikling og teknologi Follo Museum, 19. september 2008

Det nasjonale pilotprosjektet "Riktig Restaurering Drøbak" ble etablert på Follo Museum torsdag 11 september 2008, med prosjektets første "workshop ,WS 1.

Prosjektets idé er å skape et forum og et fellesskap, der håndverkere som arbeider i antikvarisk verneområde Drøbak etterutdanner seg innen lokal byggeskikk og håndverkstradisjoner. Dette for å kunne bidra til bedret vedlikehold og rådgi eiere av verneverdige bygninger og anlegg bedre, utifra en mer helhetlig forståelse av bygningenes historie og områdets egenart.

Prosjektet har også en internasjonal del. Drøbaksprosjektet har et søsterprosjekt i Kuldiga i Latvia, som er et partnerskaps-/EØSprosjekt gjennom Norsk Handverksutvikling-NHU. Kuldiga er en by med noe lenger historie enn Drøbak tettsted. Byen har en gammel bykjerne med verneverdig bebyggelse som er omgitt av moderne bebyggelse - nokså likt med Drøbak.

På samme måte som for Drøbak, har håndverkerne i og rundt Kuldiga et stort behov for å etterutdanne seg innen tradisjonelt bygghåndverk, lokal

byggeskikk og materialbruk for å kunne håndtere den antikvariske bygningsmassen på riktig vis.

Deltakere i prosjektet fra Drøbak/Frogn:

Bjørn Ekrem, tømrer; Hroar Nordahl, tømrer; Ivar Olsen, tømrer; Odd Stafsen, tømrer; Are Smedsrud, tømrer; Freddy Sørensen, tømrer; Sindre Sandberg, tømrer; Bjørn Johnsrud, blikkenslager; Jostein Ellefsen, tømrer; Pål Svendsen, murer.

Deltakere fra Kuldiga, Latvia:

Janis Mertens - restureringshåndverker, Kuldiga District Museum

Nauris Bergmanis, lærer Kuldiga håndverksskole

Andris Keterlins, lærer Kuldiga håndverksskole

Maris Gulbis, selvstendig håndverker

Eriks Frijars, håndverker, Maris Gulbis carpenter company.

Administrative deltakere fra Kuldiga:

Jan Ilze Keterlina, tolk

Annja Sturmane, tolk, koordinator

Jana Jakobsons, byarkitekt i Kuldiga kommune

Ilze Zarina, prosjektleder i Kuldiga kommune

Ilze Zikmane, regionalrepresentant for Latvias Riksantikvarembete.

WS 1 ble gjennomført 11-14 september 2008 i Drøbak, med Follo Museum som base. Alle innlegg og presentasjoner ble holdt på norsk og oversatt til latvisk av Jan Ilze Keterlina. Det hele startet torsdag kveld på Follo Museum, hvor styreleder ved Follo Museum Hans Olav Moen ønsket alle velkommen. Han uttrykte stor glede ved at Museet skulle være vertskap for dette treårige håndverkerprosjektet.

Deretter var det åpning av prosjektet ved ordfører i Frogn Kommune Thore Vestby. Han var svært glad for at dette prosjektet endelig kunne åpnes. Han påpekte viktigheten av å ha gode håndverkere for å ta vare på bygningsarven, særlig for den verneverdige bebyggelsen i gamle Drøbak, men også for bygda forøvrig. Han hadde store forventninger til prosjektet, som Frogn Kommune har bidratt sterkt til. Han takket samtidig håndverkere og administrasjon fra Kuldiga for at de ville være med i et samarbeidsprosjekt som dette, og at de tok turen til Drøbak. Videre håpet han at samarbeidet i dette prosjektet kunne videreføres til andre prosjekter og mer samarbeid.

Leder i Norsk Handverksutvikling, Eivind Falk, presenterte så hele prosjektet Riktig Restaurering Drøbak-RRD. Først sa han litt om bakgrunnen til at NHU var med på dette prosjektet. Deretter gikk han gjennom prosjektbeskrivelsen, som legger rammene og målene for prosjektets virksomhet og aktiviteter. Han la spesielt vekt på den praktiske vinklingen dette prosjektet har og at det bare er for aktive utførende håndverkere. Videre trakk han fram det spennende samarbeidet som var kommet i gang med Kuldiga i Latvia, gjennom Norges EØS-avtale, og partnerskapsavtalen som var kommet i stand mellom NHU og Kuldiga, og Drøbak. Han så fram til noen fruktbare og spennende år, og ønsket prosjektet lykke til!

Så ble det en orientering av prosjektleder i Riktig Restaurering Drøbak-RRD, Per-Willy Færgestad, om byhistorie, byutvikling og om byggeskikken i Drøbak og Kuldiga. Etter å ha besøkt Kuldiga flere ganger, trakk han fram alle fellestrekkene disse gamle byene har, og viste en rekke bilder fra begge steder. Byene har en stor bygningsmasse fra samme tidsperiode, og mye av verktøyet som har blitt brukt har vært det samme. Begge byene ligger ved sjøen. Kuldiga ved en stor tidligere seilbar elv inne i landet, og med stor egen havn ute ved havnebyen Ventspils. Begge byene har hatt stor kontakt med det europeiske kontinent og påvirkning fra hollandsk og tysk byggeskikk. Han så det kommende prosjektet som en spennende utfordring, og så meget positivt på at håndverkerne kunne utveksle erfaringer og besøke hverandres byer og arbeide sammen. Til slutt holdt han en gjennomgang av helgens program og aktiviteter, samt ga en del praktiske opplysninger.

Fredagen startet opp kl. 08.00 med byvandring i Drøbak v/ Per-Willy Færgestad, med Drøbaks byhistorie og utvikling fra 1500 til 2000-tallet. Det ble fortalt om Drøbak som viktig eksporthavn for trelast og som viktig vinterhavn og forstad for Kristiania (Oslo). Videre om hvordan rike

handelsborgere fra Kristiania slo seg ned i Drøbak og utviklet strandstedet til ladested og senere by. Disse rike borgerne reiste i Europa og tok med seg impulser og moter hjem, og som videre påvirket byggeskikken. Det ble fortalt om panelarkitekturen som kom på slutten av 1600-tallet, og hvordan panelen ble produsert fra sag til høvlde bord, for bruk på husene. Det ble videre fortalt om vindusglass og forskjellig produksjon av vindusglass, og det var omvisninger på bl.a. Drøbaks Kirke. Det ble grundig befaring på Skrivergården (fra slutten av 1600-tallet, fredet 1923) og på Drøbaks Hospital (1793, fredet 1923),

hvor vi også befarte det fantastiske loftet for å se på bærende konstruksjoner. Befaringen tok også for seg den varierte byggeskikken og stilperiodene som byen er så rik på. Etter denne apettittvekkeren ble det servert deilig varm lunsj på Follo Museum.

Etter lunsj holdt spesialrådgiver Sjur Mehlum fra Riksantikvaren en orientering om vernefilosofi og om material- og verktøybruk. Han snakket om viktigheten av gode håndverkere og at de var helt nødvendige for å ta vare på den varierte bygningsarven. Uten gode og bevisste håndverkere ville ikke bygningsvern vært mulig. Kunnskap om byggeskikk, materialbruk og verktøy er helt essensielt for gjennomføringen av et godt restaureringsprosjekt. Han ønsket de deltagende håndverkerne og andre involverte i prosjektet lykke til.

Rådgiver ved Norsk Handverksutvikling-NHU, Jarle Hugstmyr avsluttet dagen med et langt og omfattende foredrag om teknologi, om utvikling av verktøy, og om materialer og forskjellige byggeteknikker. Han fortalte og demonstrerte forskjellige høvler og høvelsystemer, og viste oss hvordan paneler ble rettet og sletthøvlet, samt kanthøvlet med profil. Videre viste han hvordan brede rokokkolister ble høvlet med sammensatte høvelsystemer, hvor det brukes flere profilhøvler ved siden av hverandre (etter tur). Alt dette ble gjort for å lage et fundament for videre forståelse av byggeskikken, som er så sammensatt og komplisert. Vi undres jo stadig over fullkommenheten og kvaliteten på det arbeidet som ble utført for flere hundre år siden! Her er det mye å lære!

Lørdag startet Per-Willy Færgestad med et foredrag med bilder om arkitektur- og stilhistorie i Drøbak. Alle stilarter og deres særegenheter ble gjennomgått. Etter foredraget var det igjen tid for befaring blant bygningene i gamle Drøbak, nå i et annet område. Paneler, listverk, vindustyper, farger, takformer og konstruksjoner ble tatt for seg på en grundig måte, og det teoretiske foredraget før på dagen, fikk et mer håndfast grep om deltagerne. Det ble tid til diskusjoner og mange spørsmål

om løsninger og arbeidsprosesser, og hvordan disse hadde utviklet seg. Etter lunsj reiste vi til Gjersjøvassdraget i Oppegård, hvor Oppegård historielag m.fl. demonstrerte oppgangssagen som står i Gjersjøelven. Her fikk vi se en oppgangssag i drift. Oppgangssagen kom i drift i Moss i 1529 og i Gjersjøelven noen år senere. På “vår” sag var det bare ett sagblad, men på sager i elver med stor vannføring kunne det være flere sagblader ved siden av hverandre (silkesager), slik at stokken ble skåret ferdig med mange bord på en gang. Tanken for hvordan disse grovsagde bordene kan bli silkeglatte gulvbord eller paneler ved hjelp av høvler, var nok fremmed for de fleste.

Søndagen ble benyttet til fordypning av hva vi hadde vært gjennom dagene før. Det ble mer praktisering og bruk av grindsager, annet verktøy og bruk og formidling av hvordan de gamle trehøvelsystemene var bygd opp. Det ble vist hvordan høvlene anvendes og

hvordan de hører sammen; hvilke resultater en kan oppnå med slik redskap og ikke minst med hvilken letthet slikt arbeid kan gjøres.

Det ble også tid til en rundtur til blant husene i gamle Drøbak, for å se nærmere på bygningsdetaljene der. Deretter ble det oppsummering av alle samlingens inntrykk. Tilbakemeldingene var udelt positive og det var enighet om at grunnlaget for kommende workshoper var lagt.

Per-Willy Færgestad
Prosjektleder RRD